

**Alena Černá (ed.), Lenka Dědková,
Hana Macháčková, Anna Ševčíková, David Šmahel**

KYBERŠIKANÁ

Průvodce novým fenoménem

 GRADA®

Alena Černá (ed.), Lenka Dědková,
Hana Macháčková, Anna Ševčíková, David Šmahel

KYBERŠIKANA

Průvodce novým fenoménem

muni
PRESS

 GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Kniha vyšla s grantovou podporou GA ČR (GAP407/11/0585)
a MŠMT (LD11008, MSM0021622406) v rámci mezinárodní COST sítě
zaměřující se na zkoumání kyberšikany.

**Mgr. Alena Černá (ed.), Mgr. Lenka Dědková,
Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Mgr. Anna Ševčíková, Ph.D.
doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.**

KYBERŠIKANA

Průvodce novým fenoménem

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Ve spolupráci s **Masarykovou univerzitou**
vydala **Grada Publishing, a.s.**
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 5347. publikaci

Recenzovala:

Mgr. Veronika Sobotková, Ph.D.

Odpovědná redaktorka Šárka Vieweghová

Sazba a zlom Antonín Plicka

Zpracování obálky Michal Němec

Počet stran 152

Vydání 1., 2013

Vytiskla Tiskárna PROTISK, s.r.o., České Budějovice

© Grada Publishing, a.s., 2013

© Masarykova univerzita, 2013

Cover Illustration © Alena Černá, 2013

ISBN 978-80-210-6374-7 (Masarykova univerzita. Brno)

ISBN 978-80-247-4577-0 (Grada Publishing)

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8846-3 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-8847-0 (ve formátu EPUB)

OBSAH

ÚVOD	9
USPOŘÁDÁNÍ KNIHY	12
 1. KYBERŠIKANNA – NOVÝ TYP AGRESE U DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH	13
<i>Alena Černá</i>	
1.1 DĚTI, DOSPÍVAJÍCÍ A TECHNOLOGIE	14
1.2 AGRESE V DĚTSTVÍ A ADOLESCENCI	17
1.2.1 Agresivita a agresivní chování	17
1.3 ŠIKANNA A KYBERŠIKANNA JAKO TYP AGRESIVNÍHO CHOVÁNÍ	19
1.3.1 Definice tradiční (školní) šikany	19
1.3.2 Definice kyberšikany	20
1.4 ŠKÁDLENÍ A KYBERŠKÁDLENÍ	24
1.5 FORMY KYBERŠIKANY	24
1.5.1 Projevy kyberšikany	25
1.5.2 Média (kanály) šíření kyberšikany	27
1.6 PROČ DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ VLASTNĚ KYBERŠIKANUJÍ?	31
1.7 SHRNUÍ	32
Literatura	34
 2. VÝSKYT KYBERŠIKANY	37
<i>Lenka Dědková, David Šmahel</i>	
2.1 PROBLÉM DEFINOVÁNÍ KYBERŠIKANY	38
2.1.1 Přímá otázka	39
2.1.2 Otázky na konkrétní formy/projevy kyberšikany	39
2.2 VÝSKYT KYBERŠIKANY V ČR	43
2.2.1 Identifikování kyberšikany ve výzkumu COST	45
2.3 PROPOJENÍ S TRADIČNÍ ŠIKANOU	48
2.4 MEDIÁLNÍ OBRAZ KYBERŠIKANY	49
2.5 JAK KYBERŠIKANU U DÍTĚTE ROZPOZNAT	52
2.6 SHRNUÍ	53
Literatura	54

3. AKTÉŘI KYBERŠIKANY	55
<i>Hana Macháčková, Lenka Dědková</i>	
3.1 ŠIKANA A KYBERŠIKANA JAKO SKUPINOVÝ PROCES	56
3.1.1 Pozice a role ve skupině	56
3.1.2 Reakce okolí na šikanu	57
3.1.3 Role skupiny u kyberšikany	58
3.1.4 Sociální pozice aktérů kyberšikany	58
3.1.5 Reakce okolí na kyberšikanu	59
3.2 OSOBNOSTNÍ CHARAKTERISTIKY A VRSTEVNICKÝ STATUS AKTÉRŮ ŠIKANY A KYBERŠIKANY	60
3.2.1 Oběti šikany a kyberšikany	61
3.2.2 Agresori šikany a kyberšikany	64
3.2.3 Oběti/agresori	67
3.2.4 Rozdíly v pohlaví	68
3.2.5 Přihlížející	69
3.3 SHRNUTÍ	75
Literatura	76
 4. DOPADY KYBERŠIKANY	 83
<i>Lenka Dědková, Hana Macháčková</i>	
4.1 JAK PŘÍSTUPOVAT K POZNATKŮM O DOPADECH KYBERŠIKANY	83
4.2 CHARAKTER DOPADŮ U KYBERŠIKANY	84
4.3 DOPADY NA INDIVIDUÁLNÍ ÚROVNI	86
4.3.1 Dopady kyberšikany u obětí	86
4.4 ROLE OBĚTÍ A AGRESORŮ	92
4.4.1 Dopady kyberšikany u agresorů	92
4.4.2 Sebevražedné tendence	93
4.4.3 Dopady kyberšikany u přihlížejících	94
4.5 DOPADY KYBERŠIKANY NA KOLEKTIVNÍ ÚROVNI	96
4.5.1 Dopady v rámci vrstevnické skupiny	96
4.5.2 Dopady v rámci rodiny	98
4.5.3 Dopady v rámci školy	99
4.6 SHRNUTÍ	100
Literatura	101
 5. STRATEGIE ZVLÁDÁNÍ KYBERŠIKANY	 105
<i>Alena Černá</i>	
5.1 STRATEGIE ZVLÁDÁNÍ JAKO REAKCE NA STRES	106
5.2 STRATEGIE ZVLÁDÁNÍ U KYBERŠIKANY	107
5.2.1 Jiná možnost rozlišování – reakce a prevence	107
5.2.2 S čím se můžeme setkat přímo u obětí?	108

5.2.3 Znamená vyhýbání se nezvládnutí situace?	114
5.2.4 Svěřit se, či nesvěřit?	114
5.3 ÚČINNOST STRATEGIÍ VYROVNÁVÁNÍ SE S KYBERŠIKANOU	117
5.4 CO OVLIVŇUJE VOLBU STRATEGIÍ VYROVNÁVÁNÍ SE S KYBERŠIKANOU?	119
5.5 SHRNUTÍ	120
Literatura	121
 6. MOŽNOSTI PREVENCE A INTERVENCE	123
<i>Anna Ševčíková, Lenka Dědková</i>	
6.1 DOPORUČENÍ NA ÚROVNÍ AKTÉRŮ – CO MŮŽEME UDĚLAT PRO TY, KDO MAJÍ ZKUŠENOST S KYBERŠIKANOU	124
6.1.1 <i>Doporučení na úrovni aktérů aneb co by děti a dospívající měli znát</i>	125
6.2 DOPORUČENÍ NA ÚROVNI AUTORIT	127
6.2.1 <i>Rodiče</i>	127
6.2.2 <i>Škola</i>	133
6.3 DOPORUČENÍ NA ÚROVNI INSTITUCÍ	137
6.4 SHRNUTÍ	139
Literatura	140
 SLOVNÍČEK POJMŮ	143
 REJSTŘÍK	149

*Autoři tímto děkují grantové podpoře GAČR (GAP407/11/0585)
a MŠMT (LD11008, MSM0021622406).*

ÚVOD

„Byl to první a taky poslední člověk, kterému jsem odpověděla na zprávu. Napsal mi na Líbímseti a vypadal absolutně normálně a neškodně. Napsal jen Ahoj, jak se máš... Prostě jsem odepsala a od té doby se ho nemůžu zbavit.. Pořád píše o mých fotkách, zjistil si na Facebooku můj číslo...“

(dívka, 16 let)

Někdy je to skutečně tak snadné – a někteří lidé se k nám dostanou blíže, než bychom chtěli. Překotný vývoj technologií v posledních několika letech znesnadňuje určit, co to ona blízkost vlastně znamená. Je v podstatě lhostejné, jak to nazveme – internet, virtuální realita, online realita, kyberprostor. Ať už se rozhodneme pro kteroukoli z variant, víme, že se jedná o prostor mimo fyzickou realitu, který nám dává možnost neustálé propojenosti s ostatními a umožňuje nepřetržitý přístup k informacím. Tento prostor se nám stal do jisté míry přirozeným a málokdo ve vyspělém světě jej dnes nevyužívá alespoň částečně. Internet a technologie s ním související nepochybně změnily svět – ale přes jejich nesporné výhody a pozitivní dopad na kvalitu života mají i stinnou stránku v podobě určitých rizik. Ta mohou být jak v podstatě zanedbatelná, tak velmi závažná. Stejně jako můžeme být čtyřicet hodin denně nablízku svým blízkým a dostupní pro ně, tak můžeme být čtyřicet hodin denně z různých důvodů zranitelní. V této knize se zabýváme jedním z rizik, která jsou v poslední době hojně diskutována v odborných kruzích i médiích – **kyberšikanou**. Tu můžeme chápat jako záměrné agresivní chování, které je prováděno buď jednotlivcem, nebo skupinou prostřednictvím elektronických médií vůči člověku, jenž se v danou chvíli nemůže vůči útokům bránit. Přičemž kyberšikana může být ve svých dopadech stejně závažná, ne-li závažnější než tradiční (školní) šikana.

Tento jev se týká především (avšak rozhodně ne výlučně) dnešních dětí a zejména dospívajících, generace, kterou autor termínu kyberšikana Bill Belsey nazývá generací *always on* – pořád online, stále připojení. Potřeba být neustále ve spojení s vrstevníky se přirozeně přesunula i do online světa, který se

zdá být pro její naplnění ideální. V posledních několika letech jí pak vychází vstříc i rychlý rozvoj technologií, zejména tzv. smartphonů (chytrých telefonů) a podobně. Neustálá dostupnost se však z pozitivu může lehce stát negativem a rizikem – což je právě případ kyberšikany.

Kyberšikana jako taková je zkoumána přibližně od začátku nového tisíciletí. Intenzivní pozornost jí tedy začala být věnována poměrně nedávno a vymezení a zkoumání tohoto jevu je stále ještě ve svých začátcích, v České republice ještě ranějších než v zahraničí. Rychlý vývoj komunikačních technologií zkrátka často předbíhá snahy výzkumníků. Svět mladé online generace je dospělým často neviditelný a nesrozumitelný, což s sebou mnohdy nese řadu nejasností. Je tomu tak například u rozdílných údajů o prevalenci (tj. četnosti výskytu) kyberšikany. To je následek nejednotného pojetí a vymezení toho, co to kyberšikana vlastně je: zatímco některé studie mají přísná kritéria pro to, co lze považovat za kyberšikanu, jiné jsou v definici poměrně dost benevolentní, z čehož často vyplývají velké rozdíly ve výsledcích. Mnohdy alarmující zprávy o extrémně častém výskytu kyberšikany (některé výzkumy uvádějí, že se s kyberšikanou setkalo až 50 % dětí) je tak potřeba brát s rezervou a vždy se v první řadě zaměřit na to, jak v tom kterém výzkumu kyberšikanu definují. Také tímto problémem se budeme dále podrobněji zabývat, konkrétně v druhé kapitole. Vysvětlení řady nesrovnalostí a mýtů, které se v souvislosti s kyberšikanou objevují, je jedním z hlavních cílů této knihy.

Pokud se chceme věnovat možným příčinám vzniku kyberšikany (a online obtěžování) jak ve smyslu obecnějším (agrese a agresivní chování v dětství a adolescenci), či konkrétnějším na úrovni možných osobnostních rysů aktérů (agresora, oběti), zpravidla je nutné se obrátit také k mnohem bohatší literatuře týkající se šikany tradiční (školní). Nejinak tomu bude i v této knize. Tradiční nebo také školní šikana je intenzivně zkoumána přibližně od sedmdesátých let minulého století, kdy se této problematice začali věnovat především skandinávští vědci. Ačkoli i u tradiční šikany se často výzkumníci potýkají s nejednoznačným vymezením pojmu, od doby prvních studií je možné zaznamenat velký posun směrem ke sjednocení v přístupu a v měření šikany.

Zběžný úvod do tradiční (školní) šikany má však při zkoumání a představení fenoménu kyberšikany své mnohem důležitější opodstatnění než jen mnohem lepší zmapovanost. Většina výzkumů na poli kyberšikany, které zároveň měřily výskyt šikany tradiční, totiž dospěla ke stejnému závěru – tradiční šikana a kyberšikana většinou nejsou dva oddělené jevy. Naopak, jsou provázány hned na několika úrovních, o nichž budeme podrobněji v knize hovořit. Kyberšikana se rozhodně nezdá být novým fenoménem či hrozbou jako spíš elektronickou formou nepřijemností, které velmi často mívají kořeny v offline světě – školní

třídě, partě vrstevníků a podobně. Je tak vhodné zdůraznit, že zdrojem rizika nejsou nové technologie samy o sobě, ale spíše způsob jejich použití některými lidmi.

V této knize nabízíme za pomoci výsledků nejaktuálnějších výzkumů a konkrétních příběhů a výroků těch, kdo se s kyberšikanou sami setkali, možnost seznámit se s kyberšikanou a online obtěžováním více zblízka. Natolik zblízka, aby pochopení komplexity tohoto jevu umožnilo čtenáři kyberšikanu nejen rozeznat, ale také ji případně adekvátně řešit či jí předcházet. Použité příběhy a citáty z rozhovorů pocházejí z bakalářských prací Veroniky Šléglové a Mlady Otavové, které svá data sbíraly v rámci projektu Grantové agentury České republiky Rizika používání internetu pro děti a adolescenty.¹ Oběma tímto velmi děkujeme.

K ilustraci problematiky kyberšikany a všeho, co s ní souvisí, využíváme výsledků velkého množství výzkumů, a to nejen těch zahraničních. Představujeme také výsledky našeho výzkumu, provedeného na přelomu let 2011–2012 na školách v Jihomoravském kraji.² Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření a navazoval na mezinárodní projekt COST Action – Cyberbullying,³ který je zaměřen na možnosti zvládání negativ spojených s užíváním nových technologií a podporu pozitivních přístupů v této oblasti. Cílem našeho projektu bylo nejen získat poznatky o výskytu kyberšikany a online obtěžování na školách v dané oblasti, ale také získat vhled do toho, jak se žáci a studenti, kteří se s kyberšikanou setkají, s touto zkušeností vypořádávají. Dotazníkového šetření v jihomoravských školách se zúčastnilo 2 092 žáků a studentů ve věku 12 až 18 let. Dotazovaným žákům bylo v průměru 15 let, z 55 % jsou mezi nimi zastoupeny dívky a ze 45 % chlapci. Výzkumný soubor byl sestaven pomocí kvótního výběru. Všem školám a zejména respondentům, kteří se tohoto výzkumu zúčastnili, patří velký dík.

¹ Projekt podpořený GAČR, grantové číslo GAP407/11/0585.

² Projekt podpořený MŠMT ČR – COST: Copingové strategie kyberšikany u adolescentů (LD – COST CZ, více informací viz <http://ivdmr.fss.muni.cz/projekt-copingove-strategie-kybersikany-u-adolescentu>).

³ Více informací o mezinárodním projektu na <https://sites.google.com/site/costis0801/>.

USPOŘÁDÁNÍ KNIHY

V knize souhrnně používáme pro označení toho, kdo kyberšikanu iniciuje a páchá, termín **agresor**. Pro označení forem šikany, které se neodehrávají v online kontextu, pak používáme termín **tradiční (školní) šikana** (ačkoliv víme, že ta se může dle různých autorů dále dělit na jednotlivé subtypy). Je tomu tak proto, že se snažíme zjednodušit orientaci v knize, která je primárně zaměřena na kyberšikanu – i když víme, že je s tradičními formami šikany úzce spjata, k podrobnému popisu dalších forem agrese slouží jiné publikace.

Jednotlivé kapitoly jsou řazeny tak, aby na sebe logicky navazovaly – v **úvodní kapitole** se tedy čtenář kromě zběžného osvětlení charakteristik online prostředí seznámí s možným pozadím vzniku šikany a kyberšikany v souvislosti s agresivním chováním v dětství a adolescenci. Zároveň se dozví, jak dnes kyberšikanu definujeme, jaké jsou její typy a projevy a v jakých prostředích se objevuje. V **kapitole 2** pak popisujeme, jaký je v současnosti výskyt kyberšikany, jak se takové údaje získávají a jak k nim kriticky přistupovat; také se dotkneme mediálního obrazu kyberšikany, který často prezentuje skutečnost poměrně zkresleně. **Kapitola 3** podrobně popisuje aktéry kyberšikany (oběti, agresory, přihlížeje) a dynamiku mezi nimi. **Kapitola 4** se týká možných následků zkušenosti s tímto typem online agrese a **kapitola 5** navazuje představením toho, jak se s takovou zkušeností oběti kyberšikany vyrovnávají. Poslední, **6. kapitola**, pak čtenáři nabídne náhled na současné možnosti prevence a intervence.

Na konci každé kapitoly najdete shrnutí nejdůležitějších poznatků. Některé odborné termíny či termíny, které často používáme a které nejsou součástí běžného jazyka, jsou uvedeny na konci knihy ve stručném slovníčku. Tyto termíny jsou v textu proloženy.

Kniha je určena zejména učitelům základních a středních škol, psychologům a studentům psychologických a pedagogických oborů, sociálním pracovníkům či lidem z pomáhajících profesí, ale i rodičům, kteří se o tuto problematiku zajímají. Naši snahu bylo napsat knihu pro všechny, kterým tato problematika není lhostejná.

V Brně dne 18. 4. 2013

Alena Černá

1. KYBERŠIKANA – NOVÝ TYP AGRESE U DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH

Alena Černá

Příběh Jany

Janě je 18 let a studuje poslední rok učebního oboru. Před několika měsíci se od kamaráda dozvěděla, že na Facebooku existuje skupina, kde je zveřejněna její fotografie s negativními komentáři. Jana o odcizení fotografie neměla ponětí a ani nerozuměla tomu, jak je možné, že se agresorka k jejím fotkám dostala, když je má zablokované. Ve skupině je takových fotek dívek přes 2 000. Členové této skupiny jednotlivé fotografie většinou negativně komentují. Jana nemohla agresorku, která fotografii zveřejnila, nijak kontaktovat, protože ta má na Facebooku zablokované přijímání zpráv od cizích lidí. Proto napsala alespoň do diskuse pod fotografií, kam poté napsaly i její kamarádky. Agresorka ani ostatní uživatelé, kteří fotku zprvu velmi negativně komentovali, na reakci Jany a jejích kamarádek neodpovídali. Když se Jana o skupině dozvěděla, cítila lítost, zlost a plakala. Nechápala, jak se o ní mohou tak negativně vyjadřovat bez toho, aniž by ji znali. Když se s kyberšikanou svěřila kamarádkám, podpořily ji jak v diskusi, tak osobně, a potom se cítila lépe. Stále ale přemýšlí nad tím, proč ji členové skupiny tak napadali, považuje je za ubohé. Cítí, že má kvůli tomu, co se stalo, snížené sebevědomí, a přemýšlí o tom, jestli nebyla pravda v tom, co o ní členové skupiny říkali – že má nadváhu a vypadá ošklivě. S rodiči incident neprobírala, protože podle ní internetu nerozumějí a nepochopili by to. Jana chtěla kontaktovat administrátory Facebooku, ale neví, kde na ně sežene kontakt, a tak raději kontroluje, jestli je vše zablokované. Nechápe, proč se takové věci na internetu dějí, a považuje ho za nevyzpytatelný. Agresorku vnímá jako hloupou, namyšlenou pubertální dívku. Snaží se zapomenout a trávit čas s kamarády, kteří ji vždy podporují.

Příběh Jany, který se skutečně stal,⁴ se podobá mnoha jiným příběhům těch, kdo se setkali s kyberšikanou. Dobře ilustruje jak pocity oběti, emoční dopady

⁴ Jméno dívky bylo pro zachování anonymity změněno, stejně jako všechna další jména lidí se zkušeností s kyberšikanou, kteří nám poskytli rozhovor.

a nejistotu, která pramení ze specifík online prostředí (což ještě popíšeme níže), tak i problematiku rodičovské či jiné podpory. Kyberšikana jako poměrně nový typ agresivity u dětí a dospívajících (a nejen u nich, ale jich se tato kniha týká především) je v současnosti hojně diskutovaným tématem, a to nejen v akademickém či výzkumném prostředí, ale zejména v prostředí pedagogickém. V této knize se zaměřujeme především na dospívající (tedy na mladé lidi ve věku 12–18 let), v jejichž skupině se kyberšikana vyskytuje nejčastěji.

1.1 DĚTI, DOSPÍVAJÍCÍ A TECHNOLOGIE

Pro většinu mladých lidí jsou nové technologie (informační a komunikační technologie – dále jen ICT) a pobyt online důležité. Proto je pro ty, kdo musí čelit nějaké formě online agrese, často skutečně těžké uniknout. Přestat používat internet dost dobře nelze, přestat používat některé aplikace či stránky by vedlo k sociálnímu vyloučení. Co vlastně ICT pro dnešní děti a dospívající znamenají a jak souvisí s jejich vývojovými potřebami?

David-Ferdonová a Feldman-Hertzová (2007) popisují výhody ICT a pobytu online pro dospívající následovně:

- umožňují komunikovat s lidmi z celého světa;
- přinášejí snadnější a pravidelné spojení s rodinou a vrstevníky – následkem pak může být větší pocit bezpečí a propojení s ostatními;
- představují příležitost pro dospívající, kteří mají problémy navázat přátelství ve světě offline, neboť v online světě může být jednodušší získat sociální kontakt;
- díky dostupnému bezdrátovému internetu (WiFi) včetně internetu v mobilních telefonech se rychle šíří informace a znalosti z různých oblastí, které by jinak bylo obtížné získat.

Děti, a zejména dospívající touží po komunikaci a intenzivním kontaktu s vrstevníky. Právě pro adolescenty je klíčové obstat v mezilidském kontaktu s kamarády a spolužáky – taková dovednost je pak zdrojem jejich sebevědomí, pocitu samostatnosti (Macek, 2003). Vrstevnické vztahy tak mají v životě dospívajícího velký význam, slouží k vzájemnému sdílení názorů, pocitů, a zkušeností. V rámci vrstevnických vztahů zkoušíme a rozvíjíme schopnosti komunikace a interakce. To se promítá i do online světa – dlouhé diskuse přes ICQ (tj. nástroj pro online komunikaci), chat, sdílení tzv. statusů na

Facebooku (krátká sdělení o tom, co dotyčný právě dělá, na co myslí apod.), přeposílání hudby, fotek a jiných obrázků – to vše je projevem těch samých potřeb, které měli dospívající vždy; nyní je to však přeneseno do jiného prostředí a mnohokrát zrychleno.

Na internetu se můžeme do velké míry prezentovat tak, jak chceme, aby nás viděli druzí (ať už jako někdo, kým bychom chtěli být, nebo někdo, kým se domníváme, že skutečně jsme). Internet také pomáhá navazovat a udržovat sociální kontakty. Díky tomu poskytuje online svět možnost dosáhnout lepší sociální pozice a pocitu vlastní hodnoty – atributy tolik potřebné právě v tomto vývojovém období (Macek, 2003).

Jelikož k vývojovému období *adolescence* náleží potřeba prozkoumávat a experimentovat, jsou dospívající skupinou potenciálně nejvíce ohroženou riziky na internetu. Tyto potřeby se mohou projevovat i hledáním pozitivních prvků ve společensky nebo zdravotně nebezpečném chování (Macek, 2003). To může souviset s kyberšikanou ve více ohledech – jedním z nich je touha být „in“, někam patřit, být s vrstevníky na jedné vlně. V případě, že dospívající například přihlíží kyberšikaně, může to znamenat neochotu pomoci oběti a přidání se na stranu agresora/agresorů. Stejně tak to může znamenat „zkoušení“ role agresora nebo navazování překotných nových vztahů online a nedokonalé zabezpečení osobních údajů, což pak potenciálním agresorům hraje do karet.

K potřebě experimentovat se váže další důležitý prvek adolescence – a tím je hledání vlastní identity. Experimentování s různými rolemi a zkoušení toho, kým by člověk mohl být, je nedílnou součástí dospívání (Erikson, 1968). Internet pak poskytuje skutečně svobodný prostor, kde k takovému zkoušení může dojít, často anonymně a bez negativních následků. Bohužel je zde také úplně stejný prostor pro experimentování s agresi a s identitami, které by si v offline světě někteří vyzkoušet netroufli (především role agresora). To umožňuje zmíněná anonymita, ale také s ní související *disinhibice* v chování na internetu. Online *disinhibice* znamená ztrátu zábrán v komunikaci a „odvázanost“, která by v offline světě nebyla možná (Suler, 2004; Willard, 2005). Projevuje se například tím, že dítě/dospívající na internetu často udělá, napíše, pošle atd. i věci, které by se v offline světě zdály „moc“. Suler rozlišuje dva typy *disinhibice*: neškodnou (*benign*) a nepříjemnou, otravnou (*toxic*). První umožňuje prostřednictvím ztráty zábrán lepší porozumění sobě samotnému, protože dovoluje projevit se tak, jak bychom chtěli, ale offline bychom se třeba ani neodvážili. Díky ní se lidé na internetu také často k sobě chovají pozitivněji než offline – více se podporují a vyjadřují si pochopení. Druhá pak zahrnuje právě agresi, hrubou kritiku, výhrůžky a podobně (Suler, 2004).